

P336/2

LUGHA YA

KISWAHILI

KARATASI YA PILI

SAA MBILI NA NUSU

KISORO VISION EXAMINATION BOARD (KVEB)

SHULE YA UPILI KISORO VISION S.L.P 302

(Uganda Certificate of Lower Education)

MTIHANI WA KISWAHILI WA MWISHO WA MUHULA WA KWANZA

KIDATO CHA NNE, KARATASI YA PILI

MUDA: Saa Mbili na Nusu

JINA:.....KIDATO.....

SAINI:.....TAREHE:.....

MAAGIZO

- Jibu maswali yote
- Andika vizuri

SEHEMU A (Alama 30)

1. Soma hadithi hii na kisha ujibu maswali yatakayofuata

Achen ni msichana wa miaka takribani kumi na mitano. Wazazi wake walikufa kutokana na ajali ya barabarani. Naye pia alipata jeraha kubwa mguuni iliyomfanya kuwa mlemavu. Walezi waliomchukua waliahidi kumtunza vizuri kama mtoto wao, lakini walipofika nyumbani baada ya maziko, walibadilika.

Kwanza waliuza mali yote iliyokuwa imeachwa na wazazi wake. Hawakumwekea Achen akiba yoyote bali waliponda yote tu!

Baada yam waka mmoja, walimwachisha shule huku watoto wao wenyewewakienda shuleni. Achen aliachishwa shule kwa sababu walitaka awasaidie katika kufanya kazi zote za nyumbani.

Muda ulipozidi kuenda, walezi pia walizidi kubadilika kuwa wabaya Zaidi, Badala ya kumshukuru kwa kazi alizofanya, wao walikuwa wakimpiga na kumtusi.

Mara nyingi angeambiwa kuwa yeye ni hasara tupu na afadhali alilala njaa kama njia ya kumwadhibu eti kuwa hakufanya kazi mapema. Ikiwa

hatapewa chakula, yeye angepewa mabaki ya chakula baada ya watu wengine katika familia hiyo kushiba. Tena angeambiwa aenda akae na kulia mabaki ya chakula hicho huko jikoni ili asichafua zulia lao lililotandikwa katika chumba cha maakuli na sebuleni.

Wakati mwingi, wangebakisha chakula kidogo sana ambacho angekila na kutoshiba. Hata ndipo Achen angeambiwa aenda kukomba sufuria na sahani kabla ya kuziosha.

Hata wakati angeshikwa na ugonjwa, walezi wake hawakujali kumpa huduma za afya. Wangemwambia katafuta mitishamba ili ajiponye mwenyewe.

Achen pi alionywa mara kadhaa kutotangamana au kucheza na watoto wawalenzi ambao walikuwa ni wa rika lake. Walimwonya kila siku kuwa angeweza kuwaambukiza chawa na upele.

Mavazi ya Achen yalikuwa yamepigwa viraka kila sehemu pia alikuwa akilala katika banda la kuku kwenye sariri yenye matendegu yaliyojibetabeta. Sariri hiyo ilikuwa ikitandikwa kwa gunia la kizamani na blanketi kuukuu iliyochanikachanika na kuonekana kama wavu wa voliboli.

Siku moja, huku akikaa barazani akisubiri mabaki ya chakula cha jioni kama kawaida aliwasikia walezi wakisemezana kuwa afadhali wangemwoza licha ya kuwa yeye ni mtoto. Aliwaskia wakisema kuwa walikuwa wamemtafutia bwana, mzee warika ka babu yake. Achen alitaka kutoroka lakini hakujua aenda wapi! Mwishoni aliamua kwenda kwenye kituo cha polisi na kuelezea kisa chake. Polisi, wizara ya maswali ya Vijana na watoto na pamoja na mashirika yautatuzi wa haki za binadamu walishirikiana kuhakikisha kuwa Achen anapata haki zake za kibinadamu.

Maswali

- (a) Pendekeza anwani mwafaka ya hadithi hii. (alama 02)
- (b) Hadithi hii inahusu mhusika nani? (alama 02)
- (c) Taja haki angalau tano ambazo Achen alinyimwa na walezi wake. (alama 05)
- (d) Eleza maudhui kama matatu yanayopayikana katika hadithi hii. (alama 06)
- (e) Eleza maana ya maneno haya kulingana na yanavyotumiwa katika hadithi. (alama 05)
 - (i) Mabaki ya chakula.....
 - (ii) Mzee wa rika la babu.....
- (f) Fupisha hadithi hii kuhusu Achen na haki alizonyimwa kaw maneno 80 (alama 20)

SEHEMU B (Alama 30)

2. Soma shairi hili halafu ujibu maswali yatakayofuata.

HALI YA NGA TULIVU

Mama lulu ya Afrika, Ugandakabarikiwa,
Mwanga wa jua huwaka, maji hutapungukiwa,
Matunda hata nafaka, yote haya tunapewa,
Hali ya anga tulivu, mazingira huwa safi.

Kiangazi twakitaka, kibaki kila faafu,
Kipupwe pia masika, wakulima watasifu,
Hali yaweza kuboreka, tukitia ubunifu,
Hali ya anga tulivu, mazingira huwa safi.

Kwa wingi miti tupande, sichome pia vichaka,
Vinamasi kutunzeni, ovyo tusitupe taka,
Kila pembe amkeni, sasa kumepambazuka,
Hali ya anga tulivu, mazingira huwa safi.

Maswali

(i)	Shairi hili linahusu nini?	(alama 02)
(ii)	Shairi hili ni la aina ipi?	(alama 01)
(iii)	Kibwagizo ni nini? Kiandika kibwagizo cha shairi hili.	(alama 02)
(iv)	Andika mleo katika shairi hili.	(alama 01)
(v)	Shairi hili lina mishororo mingapi kwa ujumbe?	(alama 01)
(vi)	Chambua muundo wa shairi hili.	(alama 10)
(vii)	Shairi hili lina mizani mingapi katika kila mshororo.	(alama 01)
(viii)	Shairi hili lina vipande vingapi? Vitaje.	(alama 03)
(ix)	Jadili maudhui yoyote mawili kutokana na shairi hili	(alama 04)
(x)	Mshairi ametoa ushauri/maadili gani kwa wasomaji kuhusu kutunza hali ya anga? Toa shauri kama tano.	(alama 05)
(xi)	Fafanua maana ya vina.	(alama 01)

MWISHO